
SAŽETAK TEKSTOVA NA
HRVATSKOM JEZIKU

I. PODUZETNIŠTVO I INSTITUCIJE

Maja Vehovec

Evolucijsko-institucionalan pristup razvoju poduzetništva

U radu se uspoređuju dva različita pristupa tranzicijskim reformama te se navode prednosti evolucijsko-institucionalnoga pristupa u odnosu na iskustvo neoklasičnoga i neoliberalnoga pristupa reformama u početnim godinama protekloga tranzicijskog desetljeća. Za zemlje jugoistočne Europe, koje imaju zaostatak u reformskim procesima, koje su doživjele veći pad dohotka i slabije rezultate privatizacije i restrukturiranja poduzeća, zanimljive su prednosti koje pruža evolucijsko-institucionalan pristup daljnjim reformama. Te se prednosti analiziraju u pristupu reformskim strategijama i u pristupu alokativnim i upravljačkim promjenama u reformskim procesima. Evolucijsko-institucionalan pristup zalaže se za usklađeno djelovanje formalnih i neformalnih institucija upotrebljavajući fleksibilno stare institucije i razvijajući aktivno, ali ne agresivno, nove institucije.

Ako institucije djeluju komplementarno i usklađeno, transakcijski se troškovi smanjuju, rizik poduzetnika se također smanjuje, a akumulacija društvenoga kapitala raste. Obrnuto, ako se formalne i neformalne institucije sudaraju, transakcijski se troškovi povećavaju, kao i rizik poduzetnika, a postojeći društveni kapital rastače. Budući se društveni kapital, temeljen na akumulaciji povjerenja i sposobnosti poslovnih ljudi da stvaraju što više asocijacija, mreža i skupina, smatra dodatnim resursom konkurentnosti, odnos između formalnih i neformalnih institucija bitan je za njegov rast i uspješnost. U radu se, nadalje, uspoređuju utjecaji formalnih i neformalnih institucija i izvlači se zaključak da utjecaj neformalnih institucija ima veće značenje za stvarno funkcioniranje vlasničkih prava i ugovornih odnosa, pa se naglašava potreba za njegovim daljnjim istraživanjem. Razvoj poduzetništva i stvaranje

pozitivne poduzetničke klime izravno ovisi o interaktivnom i usklađenom djelovanju institucija koje su u fokusu pristupa evolucionista. Zbog toga se evolucijsko-institucionalan pristup reformama smatra superiornijim pristupom razvoju poduzetništva od neoklasičnoga pristupa.

Andrej Rus
Društveni kapital i razvoj malih i srednjih poduzeća
u jugoistočnoj Europi

Društveni je kapital važan čimbenik razvoja sektora malih i srednjih poduzeća u jugoistočnoj Europi, pa tako i važna varijabla gospodarskoga razvoja te regije. Na temelju podataka nedavne ankete o malim i srednjim poduzećima u Sloveniji, Bosni i Hercegovini i Makedoniji, koja je uključila 794 poduzeća, pokazujemo da je razvoj malih i srednjih poduzeća povezan s društvenim kapitalom. Rad istražuje uzročni mehanizam te povezanosti. Najprije pokazujemo da su razlike u razini društvenoga kapitala te tri zemlje velike. Zatim dokazujemo da postoji veza između razine društvenoga kapitala i izbora ustroja vodstva od ekonomskih djelatnika. Napokon, utvrđujemo da su mehanizmi vođenja povezani s razvojem poduzeća. Na temelju tih zaključaka tvrdimo da visoka razina društvenoga kapitala u određenoj zemlji potiče poduzetnike i menadžere da se radije oslone na povjerenje nego na detaljni ugovor, što pozitivno utječe na razvoj malih i srednjih poduzeća. Stoga društveni kapital ne samo smanjuje troškove transakcije već otvara širi okvir poslovnih mogućnosti što je, čini se, temeljni čimbenik razvoja malih i srednjih poduzeća i gospodarstva.

David Smallbone
Institucije, administrativna reforma i razvoj malih i srednjih poduzeća u
tranzicijskim gospodarstvima: neka pitanja politike djelovanja

Ulazak u drugo desetljeće transformacijskog procesa u istočnoeuropskim zemljama doveo je do potrebe da se kritički procjene neka ključna pitanja politike djelovanja u području razvoja malih i srednjih poduzeća. Naime, dok su osnivanje poduzeća, djelovanje poduzeća i razvoj poslovanja ponajviše ovisni od kreativnosti, nagona i predanosti pojedinaca, uvjeti za poduzetnički razvoj u najvećoj su mjeri pod utjecajem širih socijalnih, ekonomskih i političkih prilika, na koje država ima odlučujući utjecaj.

Gledano iz tog ugla, ključno je istaći da se umjesto usmjerenosti na izravne mjere podrške razvoju malih i

srednjih poduzeća prije svega treba okrenuti ukupnosti različitih načina uz pomoć kojih vlade neizravno utječu na narav, volumen i ritam razvoja malih i srednjih poduzeća u nekome gospodarstvu. Analitička usmjerenost na cjelinu djelovanja pojedinih vlada u gospodarskome sustavu omogućuje uočavanje sukladnosti i nesukladnosti između pojedinih reformi, a što sve skupa utječe poticajno ili ograničavajuće i na razvoj malog i srednjeg poduzetništva. U radu su posebno obrađene sljedeće važne teme, kao što su institucionalni nedostaci administrativnih reformi u postsocijalističkim zemljama, odnos između administrativnih prepreka i ukupne regulacije, te veza između pristupa EU i institucionalnog razvoja u nekim zemljama - kandidatima za ulazak u Europsku uniju (na primjeru Estonije).

Will Bartlett

Prepreke u razvoju malih i srednjih poduzeća u Bosni i Hercegovini, Makedoniji i Sloveniji: komparativna analiza

Cilj ovoga istraživačkog projekta je odrediti temeljne prepreke razvoju malih i srednjih poduzeća u Bosni i Hercegovini, Makedoniji i Sloveniji. Podaci anketa iz gotovo 800 poduzeća pokazuju da financijske prepreke, visoki porezi, zakašnjelo plaćanje računa, birokracija i nedostatak državne potpore predstavljaju najozbiljnije uočene zapreke razvoju. Regresijski modeli otkrili su negativan odnos između veličine poduzeća i rasta te obratan odnos između rasta i razine naobrazbe poduzetnika. Regresijska je analiza, nadalje, pokazala središnju važnost financijskih prepreka razvoju malih i srednjih poduzeća. Prepreke unutarnjih resursa (posebice loša kakvoća opreme) pokazale su slab negativan odnos kad je riječ o razvoju poduzeća. Zakašnjelo plaćanje računa ima snažne, ali različite učinke diljem zemalja. Ni birokracija ni porez na poduzetništvo nemaju znatne učinke na rast. Donositelje mjera trebala bi zabrinuti činjenica da državna potpora malim i srednjim poduzetima nema učinka na razvoj. Naposljetku, raspravlja se o implikacijama politike poslovanja malih i srednjih poduzeća.

II. PODUZETNIŠTVO I RAZVOJNI AKTERI

Ivan Rogić, Anka Mišetić

Neka uporišta gradskoga poduzetništva u Hrvatskoj

Autori rabe složenicu gradsko poduzetništvo za označavanje posebnih likova poduzetničkoga djelovanja, oblikovanih naporom lokalnih gradskih vlasti oko ekonomskih poslova neposredno svezanih s proizvodnjom i investicijama. Takvi poslovi osobito su potaknuti obvezom da gradski razvitak uspješno akumulira viškove razvojnih mogućnosti, a grad preuzme ulogu posebnoga, odgovornog društvenog sudionika. Upravljanje gradom postaje gospodarenjem gradskim razvitkom. Autonomni položaj grada u modernizaciji podupiru nekolike mu odrednice koje se u radu analiziraju: institucionalna memorija teritorijalne korporacije, grad kao sklop koji sažimlje i reproducira socijalni prostor/vrijeme, fizička i komunikacijska gustoća, osobita osnova (organske) solidarnosti i, na koncu, imaginarno produžena individualizacija.

Aktivna gradska poduzetnička politika prekoračuje "fordističko" industrijsko razdoblje, služeći se postmodernim uvidima o cjelovitoj mreži raznolikih praksa koje u interaktivnom podupiranju ubrzavaju/uvećavaju razvojne mogućnosti metropolskog područja koje u novoj ulozi računa i s ulogom specifičnoga proizvođača u ekonomiji doživljava i provodi prerazdiobu utjecaja na komunikacijske, financijske i upravne mreže, ali i na središnju (državnu) vlast. U radu se analizira i snaženje gradskoga poduzetništva, svezano s procesom mijene osnovne razvojne paradigme koja na prvoj razini razvija zamisao stroja kao autonomna organizma, na drugoj, pak, odvaja upravljanje gradom od upravljanja u industrijskom sektoru, što je bilo posebno fatalno svezano u socijalističkim društvima. U istom "paketu" promjena je i snaženje gradskoga identiteta temeljeno na povijesnom i kulturnom pamćenju grada i poduprto akumulacijom socijalnog kapitala.

Mogućnosti gradskoga poduzetništva u ulozi razvojnoga sudionika u hrvatskom su društvu omeđene nekoliko ograničenjima među kojima prednjače: skromne gradske dimenzije, predmoderna socijalna konstrukcija industrije, monofunkcionalnost gradskoga gospodarstva i autarkična osnova evolucije socijalnog kapitala. Uvidi su osnaženi podacima iz nekoliko empirijskih istraživanja koji pokazuju da hrvatski gradovi ne proizvode izazove s većom mobilizacijskom snagom, no istodobno, uvidi u spomenuta istraživanja (premda nesustavni) kroz bilancu

koristi/šteta dosadašnjega razvitka, ukazuju na obrise javne predodžbe o zadaćama gradskoga poduzetništva. Pitanje gradske regije sposobne aktivno podupirati razvitak drži se i hipotetskim ključem aktivnog poticaja u oblikovanju gradskoga poduzetništva. Hipoteza se, naposljetku, reducira na stav da je samo nekoliko područja u Hrvatskoj sposobno oblikovati realnu gradsku regiju, pa ni razvojna osnova gradskoga poduzetništva ne prekoračuje njihove granice.

Sanja Maleković
**Lokalni akteri razvoja i neka iskustva s lokalnim
razvojnim agencijama u Hrvatskoj**

U radu je riječ o konceptu lokalnoga ekonomskog razvoja koji se primjenjuje danas u velikom dijelu razvijenih zemalja, a, posljednjih godina, i u zemljama u tranziciji te zemljama u razvoju. Autorica obrazlaže što je potaknulo stvaranje toga koncepta koji se temelji na pristupu razvoju "odozdo", kao alternativnom pristupu pri rješavanju problema društvenoga i gospodarskoga razvitka regija koje zaostaju u razvoju.

U okviru koncepta lokalnoga ekonomskog razvoja veliko se značenje pridaje ulozi lokalnih aktera i relativno novom instrumentu – lokalnim ekonomskim razvojnim agencijama (LEDA). U prilogu se razmatra značenje osnovnoga načela novoga pristupa razvoju – načela partnerstva i značenje lokalnih aktera u provedbi spomenutoga koncepta. Obrazložena je uloga i značenje lokalnih aktera te lokalnih razvojnih agencija za lokalni ekonomski razvoj i razvoj poduzetništva te ciljevi njihova djelovanja i njihov potencijalni prinos lokalnom razvoju u Hrvatskoj.

Prikazan je proces uspostavljanja prvih LEDA-a u Hrvatskoj, pa su obrazložena prva iskustva s njihovim djelovanjem. S obzirom na to da su LEDA-e u Hrvatskoj nikle u specifičnim otežavajućim okolnostima, naznačene su određene prepreke, otežavajući uvjeti i dvojbe o njihovoj daljnjoj ulozi i djelovanju tih agencija u širem kontekstu budućega regionalnog razvoja u Hrvatskoj.

Drago Čengić
**Sociološki aspekti razvoja malih i srednjih poduzeća
u Međimurskoj županiji**

Temeljni je cilj ovoga rada da se, temeljem provedenog empirijskog istraživanja, istraže ključni socio-kulturni, vrijednosni i ekonomski aspekti razvoja poduzetništva u Me-

đimurju, jednoj od razvijenijih hrvatskih županija. Pritom se pošlo od hipoteze da je razvoj poduzetništva u Međimurju proizveden "iznutra" - iz samoga Međimurja, dobrim dijelom još za socijalizma i da se vrijednosno oslanja na dugu tradiciju obrtništva u tome kraju. Također, autor zastupa tezu da je ne/sklonost poduzetnika novim oblicima suradnje između poduzetnika evolucijskog karaktera i da je u najvećoj mjeri uvjetovana prethodnim razvojem obrta/poduzeća, tipom tržišta, poslovnim potencijalima i vlasničkom strukturom poduzetništva.

Nalazi istraživanja sugeriraju, između ostaloga, zaključak da je razvoj poduzetništva u Međimurju prvenstveno rezultat napornoga rada i radišnosti lokalnoga stanovništva, a u manjoj mjeri suradnje između poduzetnika, državnog poticanja poduzetništva za socijalističkog razdoblja, komunalne infrastrukture i dobrog zemljopisnog (graničnog) položaja županije. U odnosu na tipična obilježja malih i srednjih poduzeća u nekim postsocijalističkim zemljama (većinom utemeljena u uslužnim djelatnostima), ovo istraživanje podupire tezu da se među međimurskim poduzetnicima nalazi i relativno veliki dio vlasnika proizvodnih/prerađivačkih poduzeća te relativno veliki broj uspješnih poduzetnika s tendencijama rasta.

Najveći je broj međimurskih poduzetnika ipak orijentiran na domaće tržište i ta činjenica djelomično objašnjava nepostojanje razvijenijih oblika proizvodne suradnje između domaćih, odnosno domaćih i stranih poduzetnika. Nisu uočene niti veće poduzetničke poslovne mreže, a glavni su razlozi tome: slaba konkurencija i postojanje monopola na domaćem tržištu, nesklonost "gubljenja vremena" na izgradnju takvih mreža, nepovjerenje između poslovnih partnera i želja vlasnika obrta i poduzeća da sačuvaju svoju nezavisnost i poslovnu autonomiju u datim okolnostima poslovanja. Da bi se došlo do konačnih zaključaka u pogledu socio-ekonomskih i vrijednosnih aspekata razvoja poduzetništva u Međimurju, pogotovo u odnosu na druge hrvatske županije, potrebna su nova istraživanja ovoga problema.

Saša Poljanec-Borić
Poduzetnički vrijednosni sklop i problem konkurentskoga razvoja
Međimurske županije

U radu se raspravlja o vrijednosnim orijentacijama poduzetnika. Istraživanje provedeno u Međimurju 2002. godine jasno pokazuje da "motivacija postignuća" predstavlja temeljnu vrijednost međimurskih poduzetnika. U razradi se

dalje pokazuje da “motivacija postignuća”, sukladno Inglehartovoj teoriji, stvara strukturni pritisak prema “ekonomskom rastu”, dotičući tako problem “konkurentnosti”. Zaključak sugerira da će problem “konkurentnosti” dominirati raspravom o daljnjem razvoju Međimurja, djelomično zbog moderne i postmoderne orijentacije međimurskih poduzetnika.